

Zlostavljanje djece

HRABRI telefon
HRABRIM VELIKIMA

ZLOSTAVLJANJE DJECE

Od 1997. godine, kada je Hrabri telefon započeo s radom, svijest o zlostavljanju iznimno je porasla. Međutim, istraživanja pokazuju da je i dalje velik broj djece u Hrvatskoj izložen zlostavljanju: 15 % – 40 % fizičkom, a 16 % – 34 % emocionalnom zlostavljanju (BECAN, 2012¹; Hrabri telefon i Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, 2006²). Također, jedno od petero djece će tijekom života doživjeti seksualno zlostavljanje. Zlostavljanje predstavlja traumatski događaj te u ekstremnim slučajevima može dovesti i do smrtnog ishoda. Stoga je, prije svega, važno djelovati na prevenciji zlostavljanja te intervenirati kada se ono dogodi.

Bilo kakva promjena u ponašanju djeteta može upućivati da nešto nije u redu.

¹ Ajduković, M., Rimac, I., Rajter, M. i Sušac, N. (2012). Epidemiološko istraživanje prevalencije i incidencije nasilja nad djeecom u obitelji u Hrvatskoj. Ljetopis socijalnog rada, 19(13), 367-412.

² | Hrabri telefon i Poliklinika za zaštitu djece i mlađih grada Zagreba (2006). Povezanost zlostavljanja u djetinjstvu i drugih traumatskih iskustava s nekim osobinama ličnosti

FIZIČKO/TJELESNO ZLOSTAVLJANJE

- Definicija: Višekratno ili jednokratno, grubo i namjerno nanošenje boli i tjelesnih ozljeda, kao i neodgovorno postupanje roditelja i drugih osoba koje uključuje potencijalni rizik tjelesnog ozljedivanja, a čije posljedice mogu, ali ne moraju biti vidljive.
- Oblici ponašanja: Udaranje rukom ili predmetima po tijelu, šamaranje, čupanje za kosu, bacanje na pod, grubo tresenje, nanošenje opeketina ili porezotina, pokušaj davljenja ili utapanja, vezanje za dijelove namještaja ili slične predmete, zatvaranje u izolirane prostorije, trovanje hranom, lijekovima, alkoholom i sl.
- Znakovi: Modrice, opeketine, prijelomi, porezotine, ogrebotine, iščupana kosa, autodestruktivnost, agresivnost, povlačenje u sebe, nelagoda i strah pri tjelesnom kontaktu, bježanje iz kuće ili iz škole, nelagoda...

EMOCIONALNO ZLOSTAVLJANJE

- Definicija: Kontinuirano neprijateljsko i/ili indiferentno ponašanje roditelja i drugih osoba koji nastupaju s pozicije moći, na temeljkuojega dijete može zaključiti da je bezvrijedno i nevoljeno.

- Oblici ponašanja: Odbijanje i ponižavanje, teroriziranje i prijetnja nasiljem, izoliranje i ograničavanje slobode, pretjerani pritisak i narušavanje osobnih granica, ignoriranje, emocionalna nedostupnost, svjedočenje nasilju u obitelji
- Znakovi: Zdravstveni problemi bez organske osnovice, problemi sa spavanjem i s hranjenjem, povučenost, usamljenost, nisko samopouzdanje, ponašanje neprimjereno dobi, emocionalna nestabilnost, tuga, strah...

SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

- Definicija: Svaki seksualni kontakt djeteta i odrasle osobe (ili adolescente starijeg pet i više godina od žrtve), pri čemu odrasla osoba koristi dijete kako bi zadovoljila vlastite seksualne potrebe.
- Oblici ponašanja: Izlaganje djeteta seksualnim sadržajima, spolni odnos i masturbacija u prisustvu djeteta, davanje sugestivnih seksualnih komentara, pokazivanje intimnih dijelova tijela, nagovaranje djeteta da se skine i/ili masturbira, dodirivanje i ljubljenje djetetovih intimnih dijelova tijela, traženje da dijete dodiruje intimne dijelove tijela, penetracija prstom, penisom ili objektom, trljanje genitalija o tijelo ili odjeću djeteta, spolni odnos (vaginalni, analni, oralni) i pokušaj spolnog odnosa.

- Znakovi: genitalne infekcije, ozljede intimnih dijelova tijela, urinarne infekcije, psihosomatske smetnje, često tuširanje, prekrivanje tijela odjećom, skrivanje, neprimjereno oblačenje, ljutnja, tjeskoba, bespomoćnost, strah, sram, krivnja, neuobičajen interes za svoje i tuđe genitalije, česta masturbacija, upotreba „prostih“ riječi, crteži s naglašenim seksualiziranim detaljima, promiskuitet...

ZANEMARIVANJE

- Definicija: Propuštanje zadovoljenja djetetovih potreba u mjeri koja znatno utječe na djetetov tjelesni i psihički razvoj.
- Emocionalno (emocionalna nedostupnost, zanemarivanje potreba za pažnjom i ljubavi, ignoriranje, neiskazivanje nježnosti i afekcije)
- Znakovi: povučenost, sramežljivost, nisko samopouzdanje, agresivnost, delinkvencija...
- Fizičko (nebriga o prehrambenim potrebama djeteta, posebice ako dijete ima posebne potrebe u prehrani, o djetetovoj potrebi za spavanjem, adekvatnom odijevanju s obzirom na vremenske prilike, izopćavanje djeteta iz društva, neosiguravanje osnovnih higijenskih uvjeta)
- Znakovi: neuhranjenost, loša osobna higijena, neadekvatna odjeća, usamljenost, povučenost, česta pospanost, nerazvijene socijalne vještine...

- **Obrazovno** (nebriga o djetetovu školovanju, o potrebama djeteta za podrškom i pomoći u školovanju, o redovitosti pohađanja nastave, manjak interesa za školska postignuća, izostajanje roditelja s roditeljskih sastanaka kao i informacija, opterećivanje djeteta obvezama u obitelji, kućanskim poslovima te time onemogućavanje djetetu da ima dovoljno vremena za učenje i druge školske obveze).

- Znakovi: niža školska postignuća, velik broj neopravdanih sati, kašnjenje na nastavu, izostanci roditelja s roditeljskih sastanaka, odgoda upisa u školu unatoč spremnosti...

- **Zdravstveno** (nebriga o ozljedama, prehladama i bolestima, uskraćivanje redovnih i/ili neophodnih zdravstvenih pregleda, kontrola i cijepljenja, odbijanje savjeta liječnika o medicinskim postupcima, liječenju i lijekovima)

- Znakovi: nebriga o zdravlju, inficirane rane, infekcije u pelenskom području, izostanak fizičkog napretka, neliječeni prijelomi kostiju, kronične bolesti (nastale zbog neliječenja akutnih bolesti)...

OSTALI OBLICI ZLOSTAVLJANJA

- **Fetalno zlostavljanje** – prekomjerno korištenje alkohola i sredstava ovisnosti za vrijeme trudnoće, prekomjerna tjelovježba trudnice te uzimanje lijekova koji nisu dozvoljeni.
- **Sindrom tresenog djeteta** – nasilno tresenje djeteta od strane odrasle osobe (najčešće s ciljem umirivanja djeteta), što može izazvati krvarenje u mozgu te traumu mozga.
- **Svjedočenje nasilju u obitelji** – svjedočenjem nasilju u obitelji djeca mogu biti izravne žrtve roditelja zlostavljača – mogu se zateći u središtu nasilnog incidenta pa postoji opasnost da dobiju ozljede (posebno mala djeca), a mogu pokušati zaustaviti sukob između roditelja i biti ozlijedena (tinejdžeri i adolescenti). Neovisno o svemu, djeca su žrtve na emocionalnom planu.
- **Manipulacija djecom pri razvodu** – skup ponašanja te verbalnih i neverbalnih poruka kojima roditelj djetetu šalje negativnu poruku o drugom roditelju kako bi ga isključio iz života djeteta i otuđio dijete od njega, bez obzira živi li dijete kod tog ili drugog roditelja, manipulacije su moguće od strane oba roditelja.
- **Elektroničko nasilje** – svako namjerno, kontinuirano korištenje elektroničkih i digitalnih medija (računala, pametnih telefona,

interneta, aplikacija, društvenih mreža...) pojedinca ili grupe s namjerom uzrokovanja štete ili neugode drugima (širenje neugodnih ili povjerljivih informacija, objavljivanje fotografija i snimaka bez dozvole, socijalno isključivanje, napadi na privatnost itd.).

POSLJEDICE ZLOSTAVLJANJA

Posljedice zlostavljanja su brojne i često se preklapaju i sa znakovima koji ukazuju da je dijete zlostavljano. Zlostavljana djeca znatno su više opterećena osjećajima srama i krivnje te pokazuju generalno nepovjerenje prema drugima. Imaju nisko samopoštovanje i lošu sliku o sebi, a često doživljavaju i razne psihosomatske smetnje. Jedna od posljedica zlostavljanja je i agresivnost, koja se najčešće očituje kasnije u transgeneracijskom prijenosu nasilja. Posljedice se očitaju i u lošoj kontroli impulsa i emocija, u potrebi za kontrolom te nelagodi pri fizičkom kontaktu. Zlostavljana djeca su anksioznija, u većoj mjeri im se dijagnosticira depresivnost, a niži uspjeh u školi često je posljedica zlostavljanja kojemu su izložena. U adolescenciji i odrasloj dobi veća je vjerojatnost da će biti destruktivni prema sebi ili drugima, a od ostalih posljedica ističu se disocijacija, post-traumatski stresni poremećaj te potiskivanje i negiranje.

ŠTO KADA SE DIJETE POVJERI?

Zlostavljanja djeca nisu kriva za zlostavljanje i potrebna im je pomoć.

Značajnim zaštitnim faktorom nakon djetetova razotkrivanja pokazale su se pozitivne reakcije okoline.

DA

Smirenosti razumijevanje

NE

Okriviljavanje djeteta (npr. *Da nisi bio bezobrazan, to se ne bi dogodilo*)

Empatija

Negiranje događaja ili umanjivanje njegove važnosti (npr. *Ma nije to tako strašno, Sve će biti u redu, To se događa i drugima*)

Pokazivanje brige i interesa za dijete

Nevjerovanje u djetetov iskaz, optuživanje djeteta da laže

DA

Vjerovati djetetu

NE

Davanje obećanja (npr. *Sve će se riješiti, Nasilje će se zaustaviti, XY će završiti u zatvoru* – ove rečenice su opasne jer, koliko god željeli, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da li će se nasilje zaustaviti i kada i hoće li nasilnik završiti u zatvoru)

Ohrabrvanje

Prijetnje (npr. *Ukoliko to još nekome ispričaš, obitelj će se raspasti, bit će još gore, ugrozit će ostale članove obitelji*)

Priprema djeteta radi namjere prijave nasilja

Zanemarivanje, indiferentnost, ljutnja ili pak ignoriranje onoga što je dijete reklo

TKO JE DUŽAN PRIJAVITI ZLOSTAVLJANJE?

Svi građani Republike Hrvatske. Obveze prijavljivanja definirane su u dijelovima Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Obiteljskog zakona te Kaznenog zakona, dok se pojedini stavci posebno tiču stručnjaka koji rade s djecom (odgajatelja u vrtićima, nastavnika u školama, stručnih službi, socijalnih službi, liječnika i drugih zdravstvenih djelatnika, psihologa i svih ostalih koji rade s djecom).

ŠTO KADA SE ZLOSTAVLJANJE PRIJAVI?

Važno je znati da osoba koja prijavljuje zlostavljanje zapravo prijavljuje sumnju na zlostavljanje, ne treba imati čvrste dokaze. Važno je da s nadležnim institucijama podijeli sve informacije koje ima, sa što više detalja o identitetu djeteta i počinitelju nasilja, vremenu, učestalosti, znakovima, ponašanju djeteta i sl., a onda će policija i ostale službe preuzeti daljnji postupak.

KOME SE OBRATITI AKO POSTOJI SUMNJA DA JE DIJETE ZLOSTAVLJANO?

- Centar za socijalnu skrb
- Policija (putem telefona 192 ili osobno u bilo kojoj policijskoj postaji)
- Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba (01 345 7518)
- Hrabični telefon za djecu (116 111)
- Hrabični telefon za mame i tate (0800 0800)

HRABRI telefon

116 111
HRABRI TELEFON ZA DJECU

0800 0800
HRABRI TELEFON ZA MAME I TATE

www.hrabritelefon.hr
savjet@hrabritelefon.hr

Prilagodile: Hana Hrpka i Anamarija Vučić

Ilustracija: Booboo Tannenbaum

Grafičko oblikovanje: Señor

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Hrabrog telefona i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Sufinancirano sredstvima Programa za prava, jednakost i građanstvo (2014 – 2020) Evropske unije.

JUST/2015/RDAP/AG/CORP/9175

Ova publikacija nastala je u okviru projekta „Od politike do stvarnosti – promjena stavova i praksi od tjelesnog kažnjavanja do mjera za zaštitu djece“ koji se provodi uz finansijsku potporu Evropske unije u okviru Programa za prava, jednakost i građanstvo (2014 – 2020). Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Hrabrog telefona i ni na koji način ne odražava stajališta Evropske komisije.